

A Kádár-rendszer megoldásai

Az abortuszzabályozásról és a Kádár-rendszer népesedéspolitikájáról Svégel Fanni, a BTK Néprajztudományi Intézet munkatársa és az ELTE Történelemtudományi Doktori Iskola hallgatója beszélt. Mint mondta, a 20. században kezdetben az első világháborúban, majd a nagy gazdasági világválságban lett téma az abortusz kérdése. 1933-ban születik egy határozat a Kúrián, ami nem teszi legálissá az abortuszt, de dekriminalizálja, ha a nő élete veszélyben forog és ebben az esetben kell azt elvégezni. 1945 után, a szovjet megszálló hadsereg által elkövetett nemi erőszakok hatására vita alakul ki az abortusz legális elvégezhetőségének kérdéséről – innentől kezdve datálható, hogy a megerőszkolt nők védelmében az egészségügyi intézményben elvégezhető abortusz legális és ingyenes. „A következő nagy szabályozás a Ratkó-korszak, 1952-53-ban kilenc hónapon keresztül nagyon szigorú követelményeket támasztanak az abortusz elé. Majd 1956-ban megengedőbb határozat születik, amely elvégezhetővé teszi az abortuszt, korlátozás nélkül az első 12 hétben – magyarázta Svégel Fanni. Hozzátette: az 1952-ben létrehozott abortuszbizottságok a rendszerváltásig működtek, 1993-ban a családvédelmi szolgálat vette át a feladatukat. E bizottság hatásköre állandó vitatéma volt. „A nyugati országokban a háború után megjelenik a bébiboomb, ami Magyarországon elmarad, stagnál a népesség. Az ötvenes évek elején az adminisztratív intézkedések hatására, az abortusz korlátozásával megemelkedik a népesség száma. Innentől kezdve kialakul egy hullámváltozás a népesedésben – világított rá, hozzátéve, hogy az ötvenes években a „szülessen minél több gyerek”, koncepciója dominálta a politikát, ami a hatvanas évekre megváltozott. Ekkortól a „minőségi népesedés” vált a fő irányvá, ami azt jelentette, hogy nem mindenkinek a gyerekvállalását támogatta a kormány. Ebben burkoltan vagy kevésbé burkoltan már megjelent a romák, a fiatalon anyává válók, illetve az egyedülálló anyák diszkriminációja.

Svégel Fanni azt is kiemelte, hogy a szocializmus alatt a férfiak családban betöltött szerepe nem kerül elő a nyilvános beszédben. 1962-ben demográfiai mélypont alakult ki, ekkor már kezdik jelezni a demográfusok, hogy baj lesz, de a politikai bizottság kényes kérdésnek tekinti 1956 után az abortusz szigorítását. Svégel Fanni

felidézte, hogy az akkori közbeszédben több hullámban vizionálják a népességfogyás miatt a nemzethalált, sokan aggódnak, hogy el fog fogyni a magyar.

1968-69-ben tetőzik az abortuszok száma, ami európai szinten kiugróan magas volt. Ez 200 ezer beavatkozást jelent. Benne volt a levegőben, hogy szigorítás várható. 1973-ban a feszültség kicsúcsosodásakor születik meg a petíció, amelyet egy népesedéspolitikai határozat követ, s ez a dokumentum adja a kereteit a magyarországi népesedéspolitikának a nyolcvanas évekig. 1973-ban aztán megalakul a Család- és Nővédelmi Tanácsadó, ez a rendszerváltásig működik, a családvédelmi szolgálat elődje, az abortusz bizottságok ezekben a tanácsadóknak is ülészhettek.